

۱۵۹۸۱

بیمه در فقه، حقوق

و جامعه‌ی امروز

تألیف:

آیت‌الله هاشمی

عضو هیئت علمی دانشگاه پیام نور

www.ketab.ir

مجمع علمی و فرهنگی مجید

سرشناسه	: هاشمی، شعله،
عنوان و نام پدیدآور	: بیمه در فقه، حقوق و جامعه‌ی امروز / تألیف شعله هاشمی.
مشخصات نشر	: تهران: مجد، ۱۳۹۷.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۱۹۳-۹۰۳-۷
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
موضوع	: بیمه -- ایران
موضوع	: Insurance -- Iran
موضوع	: حقوق بیمه (فقه) -- ایران
موضوع	: Insurance law (Islamic law) -- Iran
موضوع	: حقوق بیمه -- ایران
موضوع	: Insurance law -- Iran
موضوع	: بیمه
موضوع	: Insurance
موضوع	: حقوق بیمه
موضوع	: Insurance law
موضوع	: حقوق بیمه (فقه)
موضوع	: (Insurance law (Islamic law
رده بندی کنگره	: ۳۹۷ شاب ۲/هـ/۸۶۹۵/ HG
رده بندی دیویی	: ۳۸۰/۹۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۱۳۶ ۷۶

هرگونه تکثیر کامل یا قسمتی از کتاب بدون اجازه پدیدآورنده یا ناشر، خلاف قانون، شرع و اخلاق است. موارد تخلف را به دفتر مرکزی «مجد» گزارش فرمایید.

بیمه در فقه، حقوق و جامعه‌ی امروز

تألیف: شعله هاشمی

انتشارات مجد

چاپ اول: ۱۳۹۷ تعداد: ۵۰۰

حق چاپ محفوظ و منحصر «مجد» است.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۹۳-۹۰۳-۷

ISBN: 978-600-193-903-7

دفتر مرکزی مجد:

تهران، میدان انقلاب، تقاطع خیابان منیری جاوید و شهدای ژاندارمری، پلاک ۵۷

تلفن و دورنگار: ۶۶۴۹۵۰۳۴ - ۶۶۴۱۲۰۷۸ - ۶۶۹۶۳۳۸۶

فروشگاه مرکزی: تقاطع خیابان منیری جاوید و شهدای ژاندارمری، پلاک ۵۹

تلفن: ۶۶۴۰۹۴۲۲ - ۶۶۴۸۶۸۷۴

www.majdlaw.com

E-mail: info@majdlaw.com

کانال رسمی انتشارات مجد در تلگرام: @majdlaw

فهرست مطالب

۷ مقدمه
۹ فصل اول: تاریخچه ی بیمه
۹ مبحث اول: تاریخچه ی بیمه در جهان
۱۱ مبحث دوم: تاریخچه ی بیمه در ایران
۱۶ فصل دوم: وضعیت صنعت بیمه
۱۶ مبحث اول: وضعیت صنعت بیمه در جهان امروز
۱۷ مبحث سوم: وضعیت صنعت بیمه در ایران امروز
۱۸ مبحث سوم: بیمه مرکزی ایران
۲۰ مبحث چهارم: علت عمده ی پایین بودن تقاضا برای بیمه در ایران
۲۰ مبحث پنجم: راهداری بیمه، توسعه ی صنعت بیمه در ایران
۲۱ مبحث ششم: مخاطره ی اخلاقی بیمه
۲۳ فصل سوم: شناخت بیمه
۲۳ مبحث اول: تعریف بیمه
۲۳ مبحث دوم: عقد یا قرارداد بودن بیمه
۲۵ مبحث سوم: لازم یا جایز بودن عقد بیمه
۲۶ مبحث چهارم: استقلال یا عدم استقلال عقد بیمه
۲۹ مبحث پنجم: مشروعیت یا عدم مشروعیت عقد بیمه
۲۵ مبحث ششم: موضوع عقد بیمه
۲۵ مبحث هفتم: عناصر اساسی عقد بیمه
۳۷ مبحث هشتم: شرایط عقد بیمه
۴۲ مبحث نهم: خصوصیات عقد بیمه
۴۵ مبحث دهم: اصول حاکم بر عقد بیمه
۵۴ فصل چهارم: انواع بیمه
۵۵ مبحث اول: بیمه های اشخاص
۶۵ مبحث دوم: بیمه های اموال
۸۱ مبحث سوم: بیمه های مسئولیت
۸۵ فصل پنجم: استثنائات بیمه
۸۵ مبحث اول: استثنائات قانونی ریسک بیمه که طرفین میتوانند خلاف آن توافق نمایند

۸۸	مبحث دوم: استثنای قانونی ریسک بیمه که طرفین نمی‌توانند خلاف آن توافق نمایند.....
۹۲	مبحث سوم: استثنای قراردادی پوشش بیمه
۹۳	فصل ششم: بیمه ی اتکایی
۹۴	مبحث اول: تاریخچه ی بیمه ی اتکایی
۹۴	مبحث دوم: تفاوت بیمه ی اتکایی با سایر بیمه ها
۹۵	مبحث سوم: مهم‌ترین جنبه های حقوقی بیمه ی اتکایی
۹۵	مبحث چهارم: انواع بیمه های اتکایی
۹۹	مبحث پنجم: فسخ قرارداد بیمه ی اتکایی
۱۰۰	فصل هفتم: بیمه ی تکافل
۱۰۱	مبحث اول: تاریخچه ی بیمه ی تکافل
۱۰۱	مبحث دوم: ویژگی‌ها: تکافل در مقایسه با بیمه‌های بازرگانی رایج
۱۰۳	فصل هشتم: فرانشیز
۱۰۳	مبحث اول: هدف از تعیین فرانشیز
۱۰۴	مبحث دوم: انواع فرانشیز
۱۰۵	فصل نهم: کارگزار بیمه
۱۰۵	مبحث اول: شناخت کارگزار بیمه
۱۰۶	مبحث دوم: وظایف کارگزار بیمه
۱۰۸	فصل دهم: اختلافات بیمه ای
۱۰۸	مبحث اول: اهمیت حل اختلافات بیمه ای
۱۱۰	مبحث دوم: روش حل اختلافات بیمه ای
۱۱۳	فصل یازدهم: زوال قرارداد بیمه
۱۱۳	مبحث اول: بطلان قرارداد بیمه
۱۱۷	مبحث دوم: فسخ قرارداد بیمه
۱۲۰	مبحث سوم: اقاله ی قرارداد بیمه
۱۲۱	مبحث چهارم: انفساخ قرارداد بیمه
۱۲۱	مبحث پنجم: خاتمه ی قرارداد بیمه
۱۲۳	فهرست منابع

مقدمه

یکی از نشانه‌های پیشرفت جوامع بشری؛ وجود و گسترش صنعتی به نام "صنعت بیمه" است. جریان زندگی بشر و چرخه‌ی فعالیت‌های او در زمینه‌های مختلف، مملو از خطرات و تهدیدهای گوناگون است. هرچند پیشرفت‌های فناوری، رفاه فراوانی برای بشر امروزی به ارمغان آورده است، اما همین پیشرفت‌ها در دل خود مخاطراتی دارند که اگر تمهیداتی برای جبران آنها نماند، آن‌ها اندیشیده نشوند، ممکن است بحران‌های مختلفی را در جامعه به وجود آورند.

در امنیت قرار دادن پیشنیس اشخاص جامعه (اعم از حقیقی و حقوقی) برای جبران خسارات ناشی از خطرات و حوادث احتمالی در آینده، از وظایف اصلی این رشته از صنعت به شمار می‌رود. هرچند هزینه‌ی جبران برخی خسارات، در مقایسه با توانمندی‌های مالی اشخاص چندان زیاد نیست و خود آنان از عهده‌ی جبران چنین خساراتی برمی‌آیند، اما بخش قابل توجهی از خطرات و حوادث چنان خسارت‌بار است، که جریان فعالیت‌های مختلف را گاهی با اختلال جدی و گاهی با توقف موقت مواجه می‌سازد. در صورتی که راهکاری برای رفع این معضل نباشد، علاوه بر این که زندگی طبیعی مختل می‌گردد، رشد و توسعه‌ی اجتماعی و اقتصادی جوامع نیز با اختلالات جدی روبرو می‌گردد. ناپذیری مواجه می‌شود. صنعت بیمه، راهکاری است که برای رفع این معضل اندیشیده شده است و در مواقع حساس و ضروری، به یاری اجزای مختلف یک جامعه می‌شتابد.

پیشرفت صنعت بیمه در یک جامعه، می‌تواند منجر به حفظ ثروت ملی و ایجاد سرمایه‌گذاری‌های بزرگ شود. اشخاص حقیقی و حقوقی می‌توانند بدون نگرانی از خطرات و حوادث ناگهانی و با اطمینان از جبران خسارات احتمالی خود در آینده، از طرفی اقدام به سرمایه‌گذاری‌های کلان برای راه‌اندازی فعالیت‌های مختلف کنند و از طرف دیگر با بیمه کردن فعالیت‌ها و تجهیزات خود و پرداخت حق بیمه‌ی مستمر، مبادرت به سرمایه‌گذاری‌های بلندمدت در صنعت بیمه نمایند.

مطالعه‌ی آماری بیمه نشان می‌دهد؛ که بیمه در کشورهای پیشرفته از جایگاه ارزشمندی برخوردار است. در حالی که متأسفانه اغلب شهروندان ایرانی، حتی فاقد

اطلاعات اولیه درباره‌ی بیمه هستند و تصور درستی از آن ندارند، که این امر منجر به کم-حجمی قراردادهای بیمه و در نتیجه کم‌رونقی صنعت بیمه در کشور شده است. این در حالی است که جمعیت زیاد ایران، سرزمین وسیع و همچنین منابع عظیم اقتصادی آن، اقتضا می‌کند که صنعت بیمه وضعیت بسیار مطلوبی داشته باشد. البته در سال‌های اخیر، شرکت‌های بیمه با ارائه‌ی خدمات بیشتر و بهتر به اشخاص برای در امنیت قرار دادن سرمایه‌ی آن‌ها، گامی مؤثر در توسعه و ترقی صنعت بیمه برداشته‌اند و در نتیجه ساختار بیمه در کشور، تحولات قابل ملاحظه‌ای را طی سال‌های اخیر تجربه کرده است. تلاش مجموعه‌ی دست‌اندرکاران صنعت بیمه به‌ویژه نهاد نظارتی بیمه یعنی بیمه‌ی مرکزی ایران، سبب توفیق بزرگی در این صنعت و افزایش ضریب نفوذ بیمه‌ای^۱ به عنوان مهم‌ترین شاخص شرفت بیمه در اقتصاد شده است.

با این حال رنق‌ای کمتر صنعت بیمه در کشور ضروری است، که این امر نیاز به یک فرهنگ‌سازی طولانی‌مدت دارد و این ممکن نیست مگر این که از یک سو، با تنوع بخشیدن به خدمات بیمه‌ای و عرضه‌ی پوشش‌های جدید بیمه‌ای که منطبق با نیاز جامعه باشند، بعد حمایتی آن را در اقتصاد به‌د بیشتری ببخشیم و از سوی دیگر، منابع بیشتری را برای سرمایه‌گذاری‌های این بخش ایجاد کنیم. بدیهی است رشد و توسعه‌ی هر چه بیشتر صنعت بیمه، منجر به شکوفایی بیشتر اقتصاد کشور می‌گردد. به‌خصوص که در شرایط فعلی، بیمه و بانکداری از ملزومات اقتصاد مدرن هستند و هرگونه فعالیت اقتصادی بدون پشتوانه‌ی این دو صنعت ناموفق خواهد بود. امید است با تلاش و ابتکار روزافزون دست‌اندرکاران، راهکارهای مناسب و مفید، در این خصوص ارائه گردند.

در پایان، جا دارد از جناب آقای دکتر سیدعباس حسینی، نیک (مدیر انتشارات مجد)، که در راستای چاپ و نشر این کتاب، خالصانه و دلسوزانه حمایت کردند، تشکر فراوان به عمل آید. برای ایشان، سلامتی و موفقیت روزافزون آرزو دارم.

شعله هاشمی

۱. ضریب نفوذ بیمه؛ جایگاه صنعت بیمه‌ی هر کشور را در مقایسه با کل اقتصاد آن کشور مشخص می‌کند. یکی از شاخص‌های توسعه و ترقی صنعت بیمه در هر کشور؛ ضریب نفوذ بالای بیمه در آن کشور است (ضریب نفوذ بیمه، از نسبت حق بیمه‌ی تولیدشده به تولید ناخالص ملی محاسبه می‌شود).